

Kriminalstatistiken och den verkliga brottsligheten.

Med särskilt avseende å brotten mot liv.

Av V. VERKKO

I

Kriminalstatistikens innehåll och speciella systemål.

Kriminalstatistikens innehåll. I de flesta kriminalstatistiska publikationer ingå uppgifter enbart från domstolar, d. v. s. uppgifter om antalet för olikartade brott under skilda år åtalade, icke sakfällda, samt sakfällda, stundom även uppgifter om antalet brott eller brottmål; därjämte uppgifter om för grövre brott åtalade eller sakfällda personer, såsom ålder, civilstånd, ekonomiska villkor och yrke samt om antalet tidigare avstraffade ävensom straffens art vid tidigare domfällningar.

Stundom innehåller kriminalstatistiken även uppgifter om brott som kommit til polisens kännedom. I de flesta fall saknas dock sådana uppgifter, men ersätts de beträffande brotten mot liv av uppgifterna i dödsorsaksstatistiken om antalet genom dessa brott dödade¹⁾. Ur fångvårdsstatistiken erhållas åter uppgifter om antalet fångar, som undergått straff, samt ofta personaluppgifter om fångarna.

¹⁾ von Mayr betecknar dessa uppgifter såsom surrogat för polisstatistiken, se Georg von Mayr, Statistik und Gesellschaftslehre. Dritter Band. Moralstatistik mit Einschluss der Kriminalstatistik. Tübingen 1917, s. 504.

Kriminalstatistiken utgör en typisk statistik om »fall« och »personer«²⁾ d. v. s. om brott och brottslingar, vilkas antal är långtifrån detsamma. En person kan begå flere brott och flere personer kunna vara delaktiga i ett och samma brott.

I de kriminalstatistiska publikationerna ingå dock sällan uppgifter av alla ovan anförda slag; i vanliga fall äro uppgifterna tyvärr ganska knappa.

Kriminalstatistikens speciella syftemål. Kriminalstatistiken meddelar uppgifter, vilka såsom sådana, utan avseende å brottens verkliga antal, äro synnerligen viktiga.

För det första giva de en riktig bild av den brottslighet, som varit underkastad domstols åtgärd eller av »delinquenza legale«³⁾. För det andra utvisa de fängvårdsmyndigheternas verksamhet och fängkontingentens art. För det tredje ange de resultatet av polismyndigheternas verksamhet genom att lämna uppgifter om brott, som kommit till polisens kännedom eller om »delinquenza apparente«⁴⁾. Med ett ord: alla dessa uppgifter äro oumbärliga för konstaterandet av effektiviteten i domstolarnas samt ordnings- och fängvårdsmyndigheternas verksamhet. Därjämte äro de av betydelse för lagstiftningen⁵⁾.

All statistik vilar på förutsättningen, att uppgifterna äro sakligt riktiga. Så även kriminalstatistiken. Sakliga orik-

²⁾ Zizek, Franz, Grundriss der Statistik. München und Leipzig 1921, s. 64, 85, 106 och 114. Hoegel Die Grenzen der Kriminalstatistik. Statistische Monatschrift. Neue Folge. XII Jahrgang. Brunn 1907, s. 365 och följ.

³⁾ En av Enrico Ferri införd benämning, jfm. Zingali, Gaetano, La statistica della criminalità, Bologna 1916, s. 56. Verrijn Stuart fäster i sitt arbete om den statistiska metodens tillämpande på brottsligheten avseende endast vid denna, s. a. s. legalt konstaterade brottslighet. Jfm. Verrijn Stuart, Inleiding tot de beo-fening der statistiek, II. Haarlem 1913, s. 141 o. följ.

⁴⁾ En benämning införd av Ferri, jmf. föreg. anm.

⁵⁾ Enligt Hoegel's åsikt är statistiken om de för olika brott sakfälda fullkomligt tillfyllest för kriminalpolitiska ändamål. Hoegel, cit. arb. s. 366 och 367.

tigheter, beroende på avsiktliga felaktigheter i originalmaterialet, torde vara ytterst sällsynta. I sin omfattande framställning av kriminalstatistiken omnämner Georg von Mayr alls icke dylika fall⁶⁾.

⁶⁾ Anmärkningsvärt är att i Finland den år 1897 tillsatta kommittén för revision av landets judiciella statistik ansåg att de statistiska tabläer och summariska uppgifter, vilka det ålåg från och med 1843 till och med 1890 vederbörande underdomare att sammanställa och till prokuratorsämbetet insända, voro sakligt oriktiga. Detta passus i betänkandet har följande lydelse: »Det är känt, att afgifvandet af dessa i tablåform affattade uppgifter vid underätterna icke alltid egnades den omsorgsfullhet och samvetsgrannhet, som för ändamålet varit af nöden. Följden häraf var, att den i omförmälda embetsberättelser (prokurators) ingående statistiken icke kunde erkännas den tillförlitlighet, som ämnets vigt ovilkorligen kräft». Ordalydelsen ger dock vid handen att härmed icke åsyftas de knapphändiga uppgifter som insänts över brott samt anklagade och sakfälda personer, utan är anklagelsen riktad mot den judiciella eller domstolsstatistiken» baserad på de till prokuratorn årligen inkomna statistiska tabläer och summariska uppgifter, vilka det ålåg vederbörande underdomare att ej allenast för ett helt år på engång omedelbart ur rättegångshandlingarna uppsamla, utan och sammanställa och gruppera. »Komitébetänkande No. 2, 1900, Helsingfors, s. 4«.

Därjämte tala andra omständigheter för att ifrågavarande uppgifter om olika brott samt därför åtalade och sakfälda personer varit sakligt riktiga åtminstone såvitt angår grövre brott. Under denna tid voro brotten mot liv så sällsynta, att vederbörande insändare av uppgifterna, nämligen underdomarne, väl kunde hålla i minnet de fall, då någon blivit för dessa brott åtalad eller sakfäld.

Och om uppgifterna om personer sakfälda för tjuvnadsbrott äro sakligt oriktiga, varpå beror det då att de för dessa brott sakfäldas antal fullkomligt regelbundet följer fluktuationerna i rågens markegångspris, såsom professor *Antti Tulenheimo* i sin undersökning om kriminalstatistiska monografier (Rikostilastollisista yksityistutkimuksista, s. 69) påvisat? Och om uppgifterna om tjuvnadsbrott äro sakligt riktiga, vad anledning kan man ha att betvivla, att så ej även är fallet med misshandelsbrott?

Den finska kriminalstatistiken är sedan år 1891 baserad på underrätternas domlängder samt specialuppgifter om grövre brott och erbjuder att döma av utnyttjade tabrika kontrollmöjligheter det tillförlitligaste statistiska material som överhuvud kan vinnas.

II

I vad mån kan kriminalstatistiken belysa den verkliga brottslighetens nivå och tendens?

1. Allmänna synpunkter.

Den officiella kriminalstatistiken har såsom ovan nämnts sina speciella syftemål. Men dess betydelse skulle höjas till ett annat plan, om man med dess hjälp även kunde belysa den verkliga brottsligheten eller »delinquenza reale»⁷⁾ och icke allenast den brottslighet som kommit till myndigheternas kännedom. I det följande skall undersökas de möjligheter kriminalstatistiken i detta avseende erbjuder.

Först må behandlas frågan om kriminalstatistikens förmåga att belysa den verkliga brottslighetens nivå och tendens, samt därefter dess möjligheter att belysa den verkliga brottsligheten också i andra avseenden.

Vid frågans behandling är det återigen skäl att understryka det för kriminalstatistiken typiska särdraget; det är en statistik om både brott och brottslingar.

Lika viktigt är att känna till den olika beviskraften hos kriminalstatistikens olika grenar.

Mest närmar sig antalet brott, som kommit till polisens kännedom, det verkliga antalet begångna brott, ehuru det naturligtvis är mindre än detta. De brott, som blivit föremål för åtal, äro till antalet mindre än de brott, som kommit till polisens kännedom. Vidare är antalet brott, för vilka personer sakfäلتs, mindre än antalet brott för vilka åtal utförts.

Det sagda gäller även brottslingarna. De åtalades antal understiger givetvis betydligt brottslingarnas verkliga antal, liksom de sakfäಲ್ಲdas antal åter är mindre än de åtalades

⁷⁾ En av *Ferri* införd term, jmf. anm. 5. I den verkliga kriminaliteten ingå naturligtvis endast sådana handlingar, som kränka en stats vid tillfället gällande lagar.

samt deras antal, som kommit att undergå straff, mindre än de sakfällas antal.

Dessa omständigheter äro en följd av olika orsaker. I det ena fallet har gärningsmannen eller brottet förblivit oupptäckt, i det andra fallet har den åtalade icke kunnat sakfällas, antingen på den grund att hans skuld varit omöjlig att bevisa, eller att han är minderårig eller annars otillräknelig eller att han under ransakningstiden avlidit eller lyckats hålla sig undan o. s. v. Därjämte ingå i talen de oskyldigt misstänkta.

2. Brottslighetens totalmassa och dess grupper.

Att uppgifter om den verkliga brottslighetens totalmassa icke kunna erhållas, ligger i öppen dag⁸⁾.

Frågan är blott om brotten och brottslingarna inom den kända brottslighetens område stå i samma förhållande till varandra som inom hela brottslighetens, med andra ord, kan kriminalstatistiken ge en riktig bild av brottslighetens verkliga proportioner? Denna fråga måste besvaras nekande. Och detta beror på att upptäcktsprocenten betydligt varierar vid olikartade brott, såsom följande exempel utvisar. År 1912 blevo i Frankrike 167 personer åtalade för misshandel med dödlig påföljd samt 93 personer för fosterfördrivning.⁹⁾ Av detta kan man naturligtvis icke draga den slutsatsen, att i Frankrike under nämnda år flere misshandelsbrott med dödlig utgång än fosterfördrivningar förekommit, helst som sistnämnda brotts årliga antal uppskattats till c:a 200000.¹⁰⁾

Redan på 1830-talet anmärkte *Adolphe Quetelet* att förhållandet mellan begångna och upptäckta brott varierar betydligt enligt brottets art. »Ce rapport varie nécessaire-

⁸⁾ *von Mayr*, Statistik und Gesellschaftslehre III, s. 414.

⁹⁾ *Compte général de l'administration de la justice criminelle. Pendant l'année 1912. Paris 1914. Tabellavdelningen.*

¹⁰⁾ *Roux, J.-A., Répression et Prévention, Paris 1922, s. 20.*

ment selon la nature et la gravité des crimes. Il va en décroissant, des meurtres, tous connus, jusq'aux délits dont on souffre peu et qui laissent peu d'indices. «¹¹⁾

Lika omöjligt som det är att konstatera brottslighetens verkliga proportioner är det att konstatera huruvida brottsligheten, d. v. s. brottens och brottslingarnas verkliga totalmassa befinner sig i stigande, i nedåtgående eller är oförändrad. Utvisar den officiella statistiken att brottslighetens totalsiffror stigit, bevisar denna företeelse i själva verket ännu ingenting. Orsaken till stegringen har t. ex. kunnat vara den att brottarter med hög upptäcktsprocent förökats, samtidigt som minskningen hos brottarter med låg upptäcktsprocent kunnat vara betydligt större och slutresultatet i själva verket den att brottslighetens totalmassa nedgått.

På samma grunder som brottslighetens totalmassa, kunna icke heller de större brottgrupper, under vilka de olika brottarterna vanligen rubriceras, statistiskt belysas. I flere länder indelas brotten enligt graden av deras grovhet i brott (crimes, Verbrechen), förseelser (délits, Vergehen) och politiebrott (contraventions, Übertretungen). Även en annan indelningsgrund förekommer, nämligen brotten mot allmän strafflag, brotten mot strafflagen för krigsmakten samt övriga brott; den förstnämnda gruppen indelas vanligtvis i brott mot staten eller samhället, brott mot individens person samt egendomsbrott. I var och en av dessa brottgrupper ingå brott med olika upptäcktsprocent. Sålunda ingå i en av grupperna, nämligen i brotten mot individens person, tvenne i detta avseende så olika brott som misshandel med dödlig påföljd och fosterfördrivning.¹²⁾

¹¹⁾ *Quetelet, Ad. Physique sociale ou Essai sur le développement des facultés de l'homme. Tome II. Bruxelles 1869, s. 251.*

¹²⁾ Uppgifternas olika värde i fråga om de olika grupperna har *Franz von Liszt* klart framhållit. Så yttrar han sig bland annat: »Die Gruppe der »Vermögensdelikte« ist strafrechtlich klar und scharf abgegrenzt, kriminalistisch ist sie ohne Wert, ja geradezu irreführend«. — »Dieselbe Erscheinung wiederholt sich, wenn wir

3. De särskilda brotten.

Allmänna förutsättningar. Kriminalstatistiken saknar således i ovanberörda fall bevisvärde.¹³⁾ Ännu återstå att behandla de särskilda brotten. Kan kriminalstatistiken i enstaka brottarter utvisa 1) brottens nivå och 2) om de i verkligheten äro i tillagande eller i avtagande?

Vid besvarandet av dessa frågor är det skäl att beakta tvenne omständigheter: för det första den stora allmänhetens uppfattning om resp. brotts straffbarhet och grovhet i allmänhet; och för det andra huruvida brottet på grund av sin natur är svårt att uppdaga eller ej.

Låt oss först undersöka den förstnämnda omständigheten. Om brottet är av den natur, att det hos den stora allmänheten väcker stark indignation, göra både ordningsmakten och de enskilda medborgarna sitt bästa för brottets uppdagande. Om brottet åter är av den natur, att det i icke nämnvärd grad sårar den stora allmänhetens rättskänsla, försvårar detta brottets uppdagande samt försvagar ordningsmaktens verksamhet. Ty ordningsmaktens verksamhet är i avsevärd grad beroende av den allmänna opinionen.

kleinere Gruppen ins Auge fassen. So wäre es durchaus unrichtig, die Sittlichkeitsdelikte, diese Untergruppe der »Delikte gegen die Person« als eine kriminal-soziologische Einheit aufzufassen«. *Liszt, Franz, von*, Kriminalpolitische Aufgaben, Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge. Erster Band. Berlin 1905. s. 314 och 315.

¹³⁾ Jmf. *Fr. von Liszt's* uttalande om den tyska kriminalstatistiken. »Es ist allerdings richtig, dass unsere Reichskriminalstatistik stets bemüht ist, die fehlerhafte Zusammenfassung verschiedenartiger Delikte zu grösseren Gruppen durch genaues Eingehen auf die Bestandteile dieser Gruppen, durch ihre Zerlegung in die Einzeldelikte, abzuschwächen und gutzumachen. Aber einmal ist damit die Wertlosigkeit der grossen Gruppen zugegeben, welche doch wieder vielfach zur Grundlage von Ermittlungen und Auseinandersetzungen gemacht werden und welche auch gar nicht aufgegeben werden können, solange nicht ein Ersatz für sie in einer anderen Zusammenfassung der einzelnen strafbaren Handlungen gefunden ist.« *Liszt*, ovan cit. art. s. 315 och 316.

I det andra fallet kan, som nämnt, brottet vara sådant att den stora allmänheten icke kraftigt reagerar mot det samma, men det kan även vara av den natur att uppläckandet skulla åtföljas av den djupaste indignation hos den stora allmänheten. Så är t. ex. fallet vid ett kallblodigt planlagt försök till ett upprörande brott, vilket försök förblivit ouppdagat.

A. De avsiktliga brotten mot liv, excl. barnamord. Ett fall av statistisk påvisbart »delinquenza reale»; antalet konstaterade, avsiktliga och fullbordade brott mot liv, med undantag av barnamord.

Först upptages till behandling frågan om de enskilda brottarternas nivå. Kan man få reda på de enskilda brotternas verkliga antal, kan man beträffande enskilda brott nå praktiskt taget fram till »delinquenza reale?« Så osannolikt det än låter, är det enligt min uppfattning i ett speciellt fall möjligt. En väl organiserad polisstatistik kan nämligen utvisa de fullbordade avsiktliga brotternas mot liv, ej försökens, verkliga antal, barnamorden häri icke inbegripna. Brotternas antal är i detta fall lika stort som de dödade personernas.¹⁴⁾ Dödsorsaksstatistiken innehåller liknande uppgifter om antalet genom brott mot liv dödade personer, således personer vilka fallit offer för mord, vilja-dråp eller misshandel med dödlig påföljd, även i slagsmål.

Påståendet att de genom brott mot liv dödades antal, d. v. s. antalet fullbordade brott mot liv utvisar »delinquenza reale«, ville jag motivera på följande sätt:

¹⁴⁾ Nämnas må att i Finland år 1927 antalet i brott mot liv dödade personer enligt polisstatistiken utgjorde 275 och enligt dödsorsaksstatistiken som huvudsakligen insamlats av prästerskapet 272. jmf. även *von Mayr*, Statistik und Gesellschaftslehre III, s. 451 och följ. samt 503 och följ.

1) här är fråga om ett brott, som om något, är egnat att väcka uppmärksamhet hos den stora allmänheten;

2) detta brott är såsom fullbordat ett »synligt« brott.

Förlusten av ett människoliv genom främmande hand upptäckes på få undantag när alltid under någorlunda ordnade samhällsförhållanden, oberoende av om förövaren av brottet blir uppdagad eller ej; försvinner en person under sådana omständigheter, att han kan anses hava fallit offer för ett brott mot liv, vidtagas energiska åtgärder för sakens utredning.

Till de tillförlitligaste uppgifterna i dödsorsaksstatistikens heterogena material höra sålunda säkerligen uppgifterna om de i brott mot liv dödade personernas antal; de äro utan tvivel tillförlitligare än uppgifterna om självmord, emedan dödsorsaken i sistnämnda fall ofta hemlighålles¹⁵⁾. Däremot är det omöjligt att få reda på alla de personers verkliga antal som begått brotten mot liv.

Brotten mot liv: förhållandet mellan antalet begångna brott samt brott, för vilka personer åtalats och sakfällts. Synnerligen belysanda är förhållandet mellan begångna brott och brott för vilka personer åtalats och sakfällts i ovannämnda enda brottgrupp, som praktisk taget utvisar »delinquenza reale«, nämligen fullbordade avsiktliga brott mot liv. I Sverige finnes

¹⁵⁾ v. *Mayr*, Statistik und Gesellschaftslehre III, s. 261. *Enrico Morsellis* påstående: »nulla è più evidente, più obbiettivo d'un cadavere« gäller just brotten mot liv, men icke självmorden såsom han påstår, jmf. *Morselli*, se »Il Suicidio saggio di statistica morale comparata«, Milano 1879 s. 23, cit. av *Arnold Wadler*, artikeln »Moralstatistik« i sammelverket »Die Statistik in Deutschland, nach ihrem heutigen Stand«. I. Band. München und Berlin 1911, s. 662.

Såväl i polisstatistiken som i dödsorsaksstatistiken kan man endast hålla sig till det sammanlagda antalet genom brott mot liv dödade personer; den rapportgivande myndigheten kan icke med full säkerhet konstatera om mord, viljadråp, eller misshandel med dödlig påföljd förelegat, synnerligast som skillnaden mellan viljadråp och misshandel med dödlig påföljd är oklar och vållar svårigheter även för domstolen.

lämpligt material för undersökning av detta slag. I samband med dödsorsaksstatistiken publiceras i detta land uppgifter om antalet personer som avlidit såsom offer för avsiktligt brott mot liv, med undantag av barnamord samt åter i kriminalstatistiken uppgifter om antalet fullbordade brott mot liv för vilka personer under skilda år blivit åtalade och sakfällda¹⁶⁾. De uppgifter, vilka här nedan publiceras, omfatta 12-års perioden 1913—1924. Under denna tid utgjorde antalet genom brott mot liv dödade personer sammanlagt 430¹⁷⁾. Sammanlagda antalet fullbordade avsiktliga brott mot liv, för vilka personer åtalats var under samma tid 325 samt antalet brott, för vilka personer sakfällts 191. Brotten för vilka personer blivit åtalade fördelade sig enligt deras beskaffenhet på följande sätt: mord (svenska SL 14:1) 105, viljadråp (svenska SL 14:3) 50 och misshandel med dödlig påföljd, även i slagsmål (svenska SL 14:4, 5, 7, 8) 170. Brotten för vilka personer sakfällts fördelade sig åter på följande sätt: mord

¹⁶⁾ Då det är fråga om en i samband med ett annat grovt brott, såsom rån, mordbrand eller våldtäkt förorsakad död, räknas detta brott icke i svenska strafflagen för ett brott mot liv, utan rubriceras såsom ett speciellt slag av rån, mordbrand o. s. v. Därför framgå ej heller dessas antal från domstolsstatistiken, men däremot ingå de tydligen i dödsorsaksstatistikens uppgifter angående de genom brott mot liv dödade. Antalet för dessa speciella brott sakfällda personer utgjorde såvitt det ur svenska kriminalstatistiken kan utredas, under 10-års perioden 1911—1920 sammanlagt endast 3 personer, nämligen år 1914 1, år 1916 1 och 1920 1. Jmf. *Verkko*, V., »Henkeen kohdistuvista rikoksista Suomessa» (Om brotten mot liv i Finland). Tidskriften »Lakimies» årg. 1924. Helsingfors, s. 209—207. Av allt att döma äro dessa brott mot liv, vilka motsvara de i 21 kap. 6 § av finska strafflagen omnämnda brott mot liv, i Sverige så fåtaliga, att deras utelämnande från antalet i frågavarande brott för vilka personer åtalats eller sakfällts, icke kan i nämnvärd grad störa anställandet av jämförelser med de begångna brotternas mot liv verkliga antal.

¹⁷⁾ Sveriges officiella statistik, Folkmängden och dess förändringar. Dödsorsaker åren 1913—1924. Stockholm 1917—1928.

45, viljadråp 27 och misshandelsbrott med dödlig påföljd, inberäknade de i slagsmål föröfvade 119¹⁸⁾).

I det följande angives det årliga antalet fullbordade brott mot liv åren 1913—1924.

år	brottens verkliga antal	antal brott för vilka personer åtalats	antal brott för vilka personer sakfällts
1913	56	43	28
1914	36	32	17
1915	46	37	23
1916	42	23	14
1917	27	25	21
1918	33	22	10
1919	39	27	15
1920	36	28	17
1921	32	27	15
1922	32	21	11
1923	28	19	10
1924	23	21	10

Såsom synes, visa icke antalet brott, för vilka personer åtalats eller sakfällts, alltid samma riktning som brottens verkliga antal. Detta är även naturligt, i fråga om så små absoluta tal som de ovan anförda. Vid dessa kunna nämligen tillfälliga faktorer störa den naturliga tendensen. En sådan faktor är framför allt den, att brottslingen efter utfört dåd begär självmord. Detta torde vara ganska allmänt beträffande mord. I följd härav uteblir brottet från domstolsstatistiken. Det kan nämnas att i Preussen år 1927 till polisens kännedom kommo 322 fullbordade mord. I 113

¹⁸⁾ Sveriges officiella statistik Rättsväsen. Brottsligheten åren 1913—1925. Stockholm 1920—1927.

Redan tidigare, före år 1913, ingingo i svenska kriminalstatistiken uppgifter om brottens antal, d. v. s. om antalet brott, om vilka slutligt utslag meddelats samt för vilka personer blivit sakfällda. Dessa uppgifter voro dock icke exakta. Jmf. Brottsligheten åren 1913 och 1914, Stockholm 1920, s. 24.

av dessa fall hade mördaren begått självmord; samtidigt inregistrerade polisen 136 viljadråp, men icke ett enda fall, då dråparen skulle ha begått självmord.¹⁹⁾

En annan omständighet, som vid så låga tal som här är fråga om, verkar störande, är naturligtvis den, att förövaren av brottet icke blivit uppdagad och att brottet på grund härav icke kunnat komma under domstols behandling.

En tredje störande faktor är att en del av de under det ena året begångna brotten kunna komma under slutlig domstolsbehandling först under följande år.

Men tendensen i antalet brott, behandlade af domstol, blir densamma som tendensen i brottens verkliga antal, om uppgifterna i föregående sammanställning grupperas i 3-års perioder, såsom framgår av följande:

år	brottens verkliga antal	antal brott för vilka personer åtalats	antal brott för vilka personer sakfällts
1913—15	138	112	68
1916—18	102	70	45
1919—21	107	82	47
1922—24	83	61	31

Ännu tydligare blir kongruensen mellan de olika talen, om uppgifterna indelas i 4-års perioder:

år	brottens verkliga antal	antal brott för vilka personer åtalats	antal brott för vilka personer sakfällts
1913—16	180	135	82
1917—20	135	102	63
1921—24	115	88	46

¹⁹⁾ I de flesta fall, då självmord följt på mord har det varit fråga om familjetragedier, svartsjukedåd o. a. dyl. Statistik des Deutschen Reichs. Band 347. Kriminalstatistik für das Jahr 1928. Berlin 1928. s. 10.

Såsom redan påpekats härröra sig i fråga om domstolsstatistikens uppgifter de årliga avvikelserna från den rätta tendensen i detta fall endast av de låga absoluta talen. Härav kan man draga den slutsatsen, att i länder med höga absoluta tal, såsom t. ex. Finland samt folkrika länder, där i själva verket de relativa talen kunna vara synnerligen låga, man redan i siffrornas årliga växlingar kan spåra den verkliga tendensen.

Personer som åtalats och sakfällts för fullbordade brott mot liv i allmänhet samt för olika slag av dessa brott. Då antalet brott, för vilka personer åtalats och sakfällts i fråga om fullbordade brott mot liv utvisar den riktiga tendensen, synes även naturligt, att man på grund av växlingarna i statistikens siffror över åtalade och sakfälda kan sluta sig till växlingarna i det verkliga antalet personer som förövat dessa brott.

Nu kunna vi skrida ett steg framåt och fästa vårt uppmärksamhet vid de olika slag av brott, som ingå i ovan behandlade grupp, nämligen de fullbordade brotten mot liv: mord, viljadråp och misshandel med dödlig påföljd, inclusive i slagsmål. Kan den verkliga tendensen vid dessa enskilda slag av brott skönjas uti växlingarna i domstolsstatistikens siffror beträffande brott eller personer?²⁰⁾

Enligt min uppfattning är konstaterandet av tendensen även i dessa fall möjlig. Härvid bör emellertid beaktas,

²⁰⁾ På grund av att gränsen mellan viljadråp och misshandel med dödlig påföljd är svävande, borde så vitt möjligt avseende fästas vid dessa brotts sammanlagda tal. — Vid mordbrotten äro, på grund av brottets natur, de utredda fallen fåtaligare än vid viljadråpen och misshandelsbrotten med dödlig påföljd och samtidigt även de fall, då brottet kommer under domstols behandling, mera sällsynta. Så var utredningsprocenten vid de fullbordade mord, som i Preussen år 1927 kommit till polisens kännedom, 85, medan motsvarande procent beträffande viljadråpen utgjorde 97. Kriminalstatistik des Deutschen Reichs 1926. s. 11.

att i länder med ytterst låga absoluta tal, såsom i Sverige, Norge och Danmark, dessa tal bliva så små, att fastställandet av tendensen erfordrar opererande med längre tidsperioder. I länder med höga absoluta tal kan åter tendensen beträffande de enskilda slagen av fullbordade brott mot liv spåras redan i korta tidsperioder.

De olika slagen av brott mot liv: störande faktorer i uppgifterna om de åtalade och sakfällda samt dessas betydelse. Vanligen utvisa kriminalstatistikens uppgifter om brott mot liv icke enbart antalet fullbordade brott, för vilka personer åtalats eller sakfällts, samt antalet för dessa brott åtalade och sakfällda gärningsmän utan ingå därjämte i dessa tal fall av anstiftan och medhjälp till brott, ävensom försök till brott. Då de sistnämnda fallen, likasom fallen av psykisk delaktighet ofta äro synnerligen svåra att utreda, är dessas ingående i brottslighetstalen ägnat att väcka betänkligheter.

I det följande skall undersökas i vad mån dessa uppgifter kunna bli vilseledande i fråga om tendensen, ifall de förenas med de övriga uppgifterna.

För utredandet av denna fråga lämna de officiella kriminalstatistiska uppgifterna från Finland under tidigare år ingen hjälp. Men lyckligt nog äro de personaluppgifter om s. k. grova brottslingar, på vilka den officiella kriminalstatistiken baserar sig, ännu i förvar. De förekomma i så gott som alla fall av mord, då personer blivit sakfällda och nästan i samtliga fall av viljadråp. Denna vidlyftiga materialsamling har nu från och med 1895 ånyo genomgått och ha på den grund nedanstående siffror beträffande de under åren 1895—1926 i första instans för mord och viljadråp sakfällda sammanställts. Av denna sammanställning framgår antalet sakfällda såväl för fullbordat brott, som för anstiftan, medhjälp och försök till brott.

Uppgifterna publiceras indelade i 4-årsperioder, sålunda

att först framgår antalet personer sakfällda för fullbordat brott (gärningsmannaskap), därefter antalet sakfällda för fullbordat brott jämte anstiftan och medhjälp samt slutligen antalet sakfällda för fullbordat brott jämte anstiftan, medhjälp och försök.

Mord			
åren	gärningsmannaskap	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp, försök
1895—1898	33	37	46
1899—1902	49	55	65
1903—1906	42	43	56
1907—1910	66	82	107
1911—1914	69	73	96
1915—1918	79	84	94
1919—1922	160	183	207
1923—1926	113	123	141

Viljadråp			
åren	gärningsmannaskap	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp, försök
1895—1898	14	14	19
1899—1902	23	23	26
1903—1906	29	31	35
1907—1910	49	49	68
1911—1914	76	81	108
1915—1918	34	35	40
1919—1922	99	102	118
1923—1926	201	203	233

Medräknas anstiftan och medhjälp till mord, avviker tendensen från de fullbordade mordens tendens mellan 4-årsperioden 1907—1910 och 4-årsperioden 1911—1914. Tagas ännu försöken med, avviker tendensen från de fullbordade mordens tendens därjämte ännu mellan 4-årsperioden 1911—1914 och 4-årsperioden 1915—1918. Ifall

sammanställningen beträffande mordbrott blivit indelat i 8-årsperioder, hade inga avvikelser förekommit mellan tendensen för de fullbordade mordena samt tendensen för de tvenne senare grupperna.

I viljadråpen är tendensen i alla tre grupper densamma. Att anstiftan, medhjälp och försök vid viljadråp förekommer mera sällan än vid mord, beror på att det är utfört i hastigt mod i motsats till mord, som är ett överlagt brott. Sålunda kan medräknandet av anstiftan, medhjälp och försök i viljadråpen tillsammans med de fullbordade brotten icke störa tendensen i nämnvärd grad varför man av totalsummans växlingar kan i detta fall sluta sig till de fullbordade brotternas tendens.

Vanligen förekomma mordena och viljadråpen jämte anstiftan, medhjälp och försök i olika länders officiella statistik såsom en grupp²¹⁾. Kan i en sålunda sammanställd brottgrupp de fullbordade brotternas mot liv tendens komma fram? Detta kunna vi undersöka för Finlands vidkommande, ifall vi förena de tvenne föregående sammanställningarna om mord och viljadråp till en.

Mord och viljadråp.			
åren	gärningsmannas- skap	gärningsmannas- skap, anstiftan, medhjälp	gärningsmannas- skap, anstiftan, medhjälp, försök
1895--1898	47	51	65
1899--1902	72	78	91
1903--1906	71	74	91
1907--1910	115	131	175
1911--1914	145	154	204
1915--1918	113	119	134
1919--1922	259	285	325
1923--1926	314	326	374

²¹⁾ I Finland hör till denna grupp ännu dödande av annan på dennes egna allvarliga begäran (FSL 21:3), ett relativt sällsynt brott.

I brottgruppen mord, viljadråp är således tendensen för de tre grupperna i stort sett densamma.

Härefter undersökas motsvarande tal från Sverige och Norge.

Nedanstående sammanställning utvisar antalet i Sverige under åren 1891—1920 för mord, anstiftan och medhjälp samt därjämte för försök sakfällda indelade i trenne 10-årsperioder²²⁾.

åren	Mord	
	gärningsmannaskap anstiftan, medhjälp	gärningsmannaskap, an- stiftan, medhjälp, försök
1891—1900	71	100
1901—1910	44	68
1911—1920	31	47

Såsom synes äro växlingarna i bägge grupperna parallella.

Av följande sammanställning framgår antalet i Norge för mord och viljadråp jämte anstiftan, medhjälp och försök åren 1895—1924 sakfällda (numera äro bägge dessa brott i den norska strafflagen sammanslagna till ett under namn av »drap«). Talen äro fördelade på 10-årsperioder²³⁾.

åren	Mord och viljadråp	
	gärningsmannaskap, an- stiftan, medhjälp	gärningsmannaskap, an- stiftan, medhjälp, försök
1895—1904	32	39
1905—1914	28	30
1915—1924	26	33

²²⁾ Bidrag till Sveriges officiella statistik. B) Rättsväsendet. Ny följd XLIV:2. Chefens för Kungl. Justitie-Departementet underdåniga ämbetsberättelse år 1891—1912. Andra afdelningen.

Sveriges officiella statistik. Rättsväsen. Brottsligheten åren 1913—1920.

Nämnas må att svenska strafflagen ej känner till försök till viljadråp.

²³⁾ Norges officiella statistik. Tabeller vedkommende Norges Kriminalstatistik for Aarene 1895—1902. Kriminalstatistik 1903—1924. Oslo (Kristiania) 1901—1925.

Tendensen är således icke fullt densamma. Men härvid bör beaktas, att de absoluta talen för Norge äro synnerligen låga, så att tillfälliga orsaker lätt kunnat störa tendensen. För undvikande av dessa hade ännu längre tidsperioder varit av nöden.

Det allmänna intrycket av denna undersökning är, att medräknandet av anstiftan, medhjälp och försök i dessa tal i mycket mindre grad än man kunde förmoda, stör tendensen i talen för de för fullbordat brott sakfällda. Ifall tidsperioderna ytterligare förlängas, utplånas de störande verkningarna nästan helt och hållet.

Därjämte bör ihågkommas, att i en mycket stor brottgrupp, nämligen misshandel med dödlig påföljd, alls inga försök förekomma.

Antalet för försök till mord och viljadräp åtalade personer överstiger i betydande grad antalet sakfällda. Den höga procenten av frikännanden är en följd av svårigheten att bevisa att försök föreligger.

I det följande framläggas siffror från Finland för åren 1924—1926, vilka utvisa verkningarna av att försöken medräknats i de för mord och viljadräp åtalades antal. I siffrorna ingå icke antalet personer, som åtalats för brott begångna under upprorstiden²⁴⁾.

Mord		
åren	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp, försök
1924	64	87
1925	58	76
1926	45	61

Viljadräp		
åren	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp	gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp, försök
1924	59	68
1925	86	95
1926	73	84

²⁴⁾ Finlands officiella statistik. Rättsstatistik 36—38. 1924—1926.

Växlingarna i de bägge grupperna äro, såväl beträffande mord som viljadråp, under detta triennium fullkomligt parallella.

Slutresultatet kan sammanfattas sålunda: så önskvärt det än vore, att mordet och viljadråpet städse skulle uppträda såsom »rena« d. v. s. utan att anstiftan, medhjälp eller försök inräknades, vilkas uppdagande stöter på avsevärt större svårigheter, så kan det å andra sidan, om dessa medräknas i de fullbordade mordens och viljadråpens antal ej leda till misströstan om möjligheten att utreda de fullbordade brottens tendens. Vid misshandel med dödlig påföljd ingå såsom nämnts inga försök och vid viljadråp i så ringa omfattning, att de ej förmå störa tendensen. Endast vid mordet kunna de medföra störingar, vilka dock försvinna genom att de fördelas på längre tidsperioder. Ifall åter mordet och viljadråpet, såsom vanligt är, förekomma i samma grupp jämte anstiftan, medhjälp och försök, förminskas, såsom framgått störingarna i tendensen för fullbordade brott väsentligt. Stundom förekomma i de officiella kriminalstatistikerna sammanförda i en grupp åtalade och sakfälda för alla avsiktliga brott mot liv, med undantag av barnmord, däribland anstiftare, medhjälpare och de vilkas brott stannat vid försök. I detta fall försvinna verkningarna av de sistnämnda och talen utvisa tendensen för de fullbordade brotten.

B. Exempel på andra brott.

Härefter må behandlas frågan om kriminalstatistikens förmåga att utvisa den verkliga tendensen hos andra än nu nämnda brott. Till en början kunna vi behandla brott, som väcka indignation hos den stora allmänheten och vilka såsom fullbordade äro »synliga«.

Misshandel eller slagsmål, varav följt svår kroppsskada. Att detta brott hör till nämnda kategori, utvisar bl. a. finska strafflagens definition på svår kropps-

skada (FSL 21:5, mom. 4), nämligen »förlust av talför-
måga, syn eller hörsel, svårt lyte eller annat svårt kropps-
fel, stadigvarande svårt men å hälsa, eller ock livsfarlig
sjukdom eller skada«. Mindre sannolikt är, att ett brott
som lämnar dylika spår, skulle ofta förbliva okänt²⁵).

Rån. Till samma kategori torde även kunna räknas det
grövsta slaget av egendomsbrott. Framhållas bör, vad be-
greppet rån (FSL 31:1) innebär. »Var, som med våld å
person, eller med hot, som innebär trängande fara för liv
eller hälsa, fräntager annan gods eller penningar, i avsigt
att, utan laga rätt, tillägna sig eller annan egendom«²⁶).
Detta grova brott konkurrerar stundom med mord (rån-
mord), stundom med misshandel, varav följt svårt kropps-
skada (jmf. FSL 21:6)²⁷). I den finska kriminalstatistiken

²⁵) *Max Kauffmanns* uttalande i sitt arbete »Die Psychologie
des Verbrechens« Berlin 1912, s. 81. »Natürlich werden manche
Verbrechen wie die gefährliche Körperverletzung für die Statistik
viel eher geeignet sein. Für diese kennt man drei Hauptgebiete:
Bromberg, die Pfalz und den Süden Bayerns, und doch könnte
man auch bei diesen Verbrechen ein Fragezeichen hinter die
Statistiken machen. Ich habe verschiedene Leute kennen gelernt
mit mächtigen Narben, die sicher von schweren Körperverlet-
zungen herrührten; aber diese Raufbolde hatten sich wohl gehütet,
sie anzuzeigen«, har föranletts av att han — såsom av samman-
hanget framgar — sammanblandat »gefährliche Körperverletzung«
(misshandel, varav mindre lyte följt) med »schwere Körperver-
letzung« d. v. s. misshandel varav följt grov kroppsskada.

Förändringar i det processuella förfarandet ha föranlett att de
statistiska uppgifterna om grov misshandel (coups et blessures
graves) i Frankrike icke numera äro tillförlitliga. Jmf. *Levasseur, E.*,
La population Francaise. Tome deuxième. Paris 1891, s. 448.

²⁶) Nämnas må att i Preussen utredningsprocenten vid rån,
som kommit till polisens kännedom, var 61. Kriminalstatistik für
das Jahr 1926, s. 11.

²⁷) Konkurrerar rån med misshandel av lindrigare art, utmätas
därför enl. finska strafflagen icke särskilt straff, utan ingår straffet
för misshandel i straffet för rån (se *Forsman, Jaakko*, »De sär-
skilda brotten enligt strafflagen af den 19. december 1889«, Första
afdelningen: Brotten mot individens rättsgebit. Helsingfors 1924, s. 336.

sammanföres med rån även s. k. rånartad stöld (FSL 31:3), ett sällan förekommande brott.

Tjuvnadsbrotten. Vilket värde kan i fråga om tendensen tillmätas de kriminologiska uppgifterna om denna stora grupp?²⁸⁾ Däri ingår en stor mängd brott av olika grovhet: snatterier, vanliga stölder, inbrottsstölder, fickstölder etc.; uppenbart är, att skiljaktigheter i polisens verksamhet för uppdagandet av dessa brott förekomma på olika orter. Märkas bör dock att för lindrigare tjuvnadsbrott, d. v. s. för snatterier sakfällda överallt äro i minoritet bland de för tjuvnadsbrott i allmänhet sakfällda. Därför är gruppen i sin helhet så stor, att de skiljaktigheter som förekomma i polisbevakningens effektivitet på skilda orter torde för hela landets vidkommande utjämnas, så att dessa ej verka på växlingarna från ett år till ett annat. Sålunda torde man på grund av växlingarna i antalet tjuvnadsbrott, som kommit till polisens kännedom, samt i antalet för dessa brott åtalade och sakfällda kunna sluta sig till, om motsvarande växlingar förekommit med avseende å den verkliga tjuvnadsbrottsligheten²⁹⁾.

Vällande till annans död. Det är svårt att avgöra, hurvida man på grund av dödsvällandenas antal i kriminalstatistiken kan draga slutsatser om deras verkliga tendens. Sannolikt är detta möjligt, trots att gränsen mellan culpost brott och ren våda icke alltid är lätt att draga³⁰⁾.

Härefter må anföras exempel på brott, mot vilka den

²⁸⁾ Vid få brott är skillnaden mellan antalet handlingar och personer, d. v. s. brott och brottslingar så stor som vid tjuvnadsbrotten. Ofta förekommer att en person blir sakfälld för tre, fem, t. o. m. 10-tal brott och samtidigt kunna flere personer vara delaktiga i ett brott.

²⁹⁾ Härpå tyder även den parallellism som under förra seklet konstaterats i olika länder mellan växlingarna i rågpriset och i antalet såväl konstaterade tjuvnadsbrott som för dessa brott åtalade och sakfällda.

³⁰⁾ Jmf. även vad *Forsman* säger i »De särskilda brotten«, I. s. 42.

stora allmänheten icke starkare reagerar eller vilka annars äro sådana, att deras förekomst är svår att konstatera.

Misshandel, varav mindre lyte följt och misshandel varav ringa eller ingen skada följt. Dessa bägge till antalet synnerligen stora brottgrupper höra till s. k. målsägandebrott, om vilka lagen stadgar, att de ej må av allmän åklagare åtalas, ifall ej målsäganden anmält brotten till åtal. Denna bestämmelse i lagen är orsaken till att uppdagandet av dessa brott beror främst på den stora allmänhetens uppfattning om det straffvärda i dem. Ifall denna uppfattning förändras och t. ex. blir mindre fördömande, kan antalet av misshandelsbrott, som kommit till polisens kännedom eller blivit föremål för åtal eller domfällning ävensom antalet för dessa brott åtalade och sakfällda personer minskas år för år, oaktat det verkliga antalet av dessa misshandelsbrott stigit.

Barnamord. De statistiska siffror, som utvisa antalet konstaterade barnamord eller för dessa brott åtalade och sakfällda, böra betecknas såsom mindre tillförlitliga med avseende å den verkliga brottsligheten. Detta framgår redan vid en jämförelse av antalet konstaterade barnamord enligt dödsorsaksstatistiken med antalet dylika brott, som kommit till polisens kännedom. De förra stego i Finland år 1927 till 24 och de senare till 98. I det senare talet ingå även försöken, men antalet konstaterade sådana torde vara minimalt.³¹⁾ I fråga om antalet barnamord bör därjämte en viktig omständighet ihågkommas: det är omöjligt att statistiskt belysa de fall av barndödlighet, som avsiktligen försakats genom vanskötsel och brist på näring och vilka

³¹⁾ I England har barnamord först sedan år 1922 räknats såsom ett särskilt brott. Då före nämnda år barnamordet hänfördes antingen till murder eller manslaughter och i det förra fallet var belagt med dödsstraff, var man ofta tvungen till en sådan tolkning, att barnamord ej förekommit, men i stället fosters lönnläggning. Jmf. England and Wales, 1925, Criminal Statistics, London 1927, s. 5.

fall, moraliskt sett, komma synnerligen nära barnamord. Den stora dödligheten hos oäkta spädbarn tyder på att dessa fall icke äro sällsynta.³²⁾

Fosterfördrivning. Beträffande detta brott äro de kriminalstatistiska talen synnerligen vilseledande, såsom följande exempel utvisar. År 1912 voro i Frankrike sammanlagt 55 mål angående fosterfördrivning under domstols behandling, och antalet i dessa mål åtalade utgjorde 93. År 1913 var målens antal 89 och de åtalades 287.³³⁾ Såsom ovan nämnts har fosterfördrivningarnas årliga antal i Frankrike uppskattats till 200000. Enligt den officiella kriminalstatistiken har målens antal från 1912 till 1913 ökat med c:a 50 %, medan de åtalades antal tredubblats. Då de uppdagade fallens antal utgör en försvinnande bråkdel av fallens verkliga antal, kan man givetvis icke på grund av de kriminalstatistiska talens växlingar uppåt eller nedåt göra några som helst slutsatser angående brottens verkliga tendens. Om ock upptäcktsprocenten vore väsentligt större, t. ex. 10 %, vartill *Max Kauffmann* uppskattat densamma i Tyskland,³⁴⁾ kan man dock icke, med hänsikt till detta brotts hemliga karaktär, draga några som helst slutsatser angående dess verkliga tendens.

Fylleri- och förbudslagsbrotten. Härefter må beröras tvenne synnerligen aktuella brottgrupper, nämligen fylleri- och förbudslagsbrotten.

Klart är, att den största brottgruppen i kriminalstatistiken, fylleribrotten, innehåller synnerligen osäkra och tvivelaktiga siffror. Då i Finland år 1927 mot 100 till polisens kännedom komna fylleribrott i städerna svarade 12 på

³²⁾ Jmf. *Mayr, von Georg*, Statistik und Gesellschaftslehre. III Bd. s. 160 och följ.

³³⁾ *Compte général de l'administration de la justice criminelle*. 1912 och 1913. Paris 1914 och 1915.

³⁴⁾ *Kauffmann, Max*, anf. arb. s. 81.

landsbygden (per 100000 av städernas och landsbygdens befolkning), kan man härav icke draga den slutsatsen, att fyllerifallen i städerna vore 8 gånger talrikare än på landsbygden.

Ett liknande iakttagande kan göras beträffande förbudslagsbrottens största grupp, olovligt innehavande av alkoholhaltigt ämne.

Ett annat exempel. År 1928 voro de av polisen konstaterade fallen av försäljning av alkoholhaltigt ämne i Helsingfors stad betydligt lägre än i övriga delar av landet (13,1 fall per 100000, medan motsvarande tal för hela landet var 10 gånger större eller 132,4 per 100000). Men det oaktat var antalet av polisen konstaterade fyllerifall i Helsingfors under nämnda år 9902,9 per 100000, medan motsvarande tal för hela landet utgjorde 2821,3.³⁵⁾

Bland brott, vilkas kriminalstatistiska antal icke kan tagas till bas vid reflexioner angående den verkliga brottsligheten, må nämnas ytterligare följande brott: äktenskapsbrott, sedlighetsbrott, våldtäkt, mened, vissa betydande egendomsbrott, såsom bedrägeri, förfalskning, försmällning och konkursbrott, ävensom vissa våldsbrott, såsom fridsbrott samt våld mot tjänsteman eller hindrande av tjänsteman i tjänsteutövning.³⁶⁾

Till samma kategori höra ännu de kriminalstatistiska talen angående försök samt psykisk delaktighet i

³⁵⁾ Finlands officiella statistik. XXIII. Rättsstatistik, nr:is 39 och 41.

³⁶⁾ *Hoegel*, anser, att motstånd mot tjänsteman (die tätlichen Widersetzungen gegen obrigkeitliche Organe) höra till de brott, av vilka största delen komma till myndigheternas kännedom och bliva avdömda. *Hoegel*, anf. artikel, Die Grenzen der Kriminalstatistik, s. 357. Detta torde dock icke vara fallet på grund av att begreppet »tjänsteman» är mycket omfattande och mindre motstånd icke alltid föranleder åtgärd.

brott av alla slag, nämligen anstiftan och vissa fall av medhjälp.³⁷⁾

De brott, vilkas kriminalstatistiska antal enbart kan tjäna såsom grundval för slutledningar angående brottets verkliga tendens, äro nog i minoritet. Men detta innebär icke, att de kriminalstatistiska talen beträffande andra brott vore värdelösa för konstaterandet av tendensen. Det är nämligen möjligt att fastställa tendensen för vissa till denna kategori hörande slag av brott, om man samtidigt fäster avseende vid vissa andra omständigheter, såsom att den stora allmänhetens uppfattning om respektive brotts straffbarhet undergått förändring³⁸⁾, vid dessa brotts förekomst på olika orter (s. k. detaljgeografiska undersökningar) o. s. v.

III.

I vad mån kan kriminalstatistiken belysa den verkliga brottsligheten i andra avseenden?

Specialuppgifternas innehåll. Kriminalstatistiken inskränker sig vanligtvis icke enbart till brottens eller brottslingarnas antal, utan meddelar även vissa specialuppgifter, såsom uppgifter om brottslingarna, samt närmare upplysningar om brottets natur.

³⁷⁾ Vid förekomsten av jury i ett land, bör särskild vikt fästas vid domstolsstatistikens tal angående de åtalade.

Observeras bör även, att uppgifterna om antalet brott, för vilka personer åtalats eller sakfällts i flere länder äro mindre tillförlitliga än uppgifterna angående de för särskilda brott åtalade och sakfälda personernas antal.

³⁸⁾ Genom att fästa uppmärksamheten vid denna omständighet har det t. ex. varit möjligt att i Finland konstatera tendensen för de lindrigare misshandelsbrotten, vilken tendens under en lång följd av år gått i motsatt riktning än vad de kriminalstatistiska talen utvisa. Exempel på uppskattande av brottens approximativa antal meddelar *v. Mayr* i Statistik und Gesellschaftslehre III, s. 414 och 415. Dessa uppgifter gälla fall av barnmisshandel i staden Birmingham i England samt mened i Tyskland.

Följande förteckning utvisar arten av de personalia kriminalstatistiken i Europas olika länder meddelar om brottslingarna. De angå antingen åtalade eller sakfälda personer.

STAT	Kön	Ålder	Civilstånd	Yrke	Trosbekännelse	Bildningsgrad	Nationaltet	Hemort	Födelsort	Förmögenhetsvillkor	Alkoholism	Tidligera avstraffad
Finland	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	1
Sverige	1	1	1	1	-	1	-	1 ¹⁾	1 ¹⁾	1 ¹⁾	-	1
Norge	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Danmark	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Ryssland ²⁾	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tyskland	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1
England og Wales	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Skottland	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Irland	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Holland	1	1	1	1	1	1	-	-	1	-	1	1
Belgien	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Frankrike	1	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-	1

1) Endast till år 1912.

2) Under tsarregimen.

Uppgifterna äro hämtade ur *Arnold Wadlers* artikel Moralstatistik i anf. arb. Die Statistik in Deutschland nach ihrem heutigen Stand. I Band. s. 636 samt *Gaetano Zingali*, La Statistica della Criminalità, s. 196. Därjämte har förteckningen ökats med uppgifter från Bulgarien samt Kroatien-Slavonien samtidigt som smärre fel blivit rättade. Uppgifterna om undersåtskap och medborgerskap, ståndstillhörighet samt legitimitet hava utelämnats. Uppgifterna från Bulgarien och Kroatien-Slavonien hava tagits från Bulgariens och Ungerns kriminalstatistik.

STAT	Kön	Ålder	Civilstånd	Yrke	Trosbekännelse	Bildningsgrad	Nationalitet	Hemort	Födelseort	Förmögenhetsvillkor	Alkoholism	Tidligare avstraffad
Österrike	1	1	1	1	1	1	-	-	1	1	-	1
Ungern	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1	-	1
Kroatien-Slavonien .	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1	-	1
Bosnien-Herzegovina	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Serbien	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	1
Rumänien	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-
Bulgarien	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1
Grekland	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-	1
Italien	1	1	1	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Spanien	1	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-	1
Portugal	1	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	1

Specialuppgifterna om brottets natur hänföra sig för det mesta till tidpunkten, då brottet begåtts; stundom meddelas uppgifter även om motiven till brottet.

Karaktäristiskt för såväl personaluppgifterna som övriga specialuppgifter, är för det första, att de äro synnerligen knappa samt för det andra, att de med undantag för uppgifterna angående kön, endast gälla en liten kriminalstatistisk grupp, vanligen de för grövre brott sakfälda³⁹⁾.

Därjämte kan fångvårdsstatistiken meddela liknande uppgifter om personer, som undergått straff.

³⁹⁾ Så meddelar t. ex. den finska kriminalstatistiken under åren 1891-1922 specialuppgifter för i första instans till döds- eller tukthusstraff dömda och meddelar sedan år 1923 därjämte uppgifter över till fängelsestraff dömda.

Specialuppgifterna angående brott, vilkas tendens kriminalstatistiken kan uttyda. I vad mån kunna nu dessa specialuppgifter belysa den verkliga brottsligheten?

Klart är att frågan endast kan gälla de särskilda brotten. Brottslighetens totalmassa ävensom enskilda brottgrupper kunna icke komma i fråga, det har den föregående undersökningen redan ådagalagt ⁴⁰⁾.

Specialuppgifterna utgöra »stickprov«. Ej en enda brottart kan anföras, i vilken totalantalet brottslingar vore känt.

Äro dessa stickprov representativa för förhållandena inom den verkliga brottslighetens område ⁴¹⁾.

Detta beror på brottets natur. Först vilja vi taga till behandling de brott, i vilka man på grund av växlingarna i antalet åtalade och sakfälda personer kan någorlunda sluta sig till växlingarna i brottslingarnas verkliga antal ⁴²⁾.

Härvid kunna tvenne fall särskiljas: för det första, det då specialuppgifterna omfatta samtliga för detta brott åtalade eller sakfälda och för det andra, då de gälla endast en del av dessa.

Kan man i det förra fallet med tillhjälp av specialuppgifterna göra slutsatser t. ex. om brottslingarnas ålder? ⁴³⁾ Om många åldersklasser särskiljas och uppgifterna angå endast ett eller tvenne år, kunna fallen som läggas till

⁴⁰⁾ Egendomligt är, att denna omständighet icke har nog tydligt uppfattats av kända forskare; sålunda kan man i vetenskapliga undersökningar finna de personaluppgifter sammanförda, vilka angå brott mot individens person, oaktat i denna brottgrupp ingå brott med synnerligen olika upptäcktsprocent.

⁴¹⁾ I specialuppgifterna om de särskilda brotten kunna uppgifterna om anstiftan, medhjälp och försök väl ingå i samma grupp med de fullbordade brotten, emedan här är fråga om kriminologiskt likartad brottslingskontingent.

⁴²⁾ Specialuppgifter om brottslingar, som ännu icke befordrats till åtal förekomma i allmänhet icke.

⁴³⁾ Härvid bör ock avseende fästas vid det sätt, på vilket polismyndigheterna och domstolarna samt strafflagsstiftningen förhålla sig till de unga brottslingarna.

grund för slutledningarna, bliva så få, att tillfälliga orsaker verka störande. Detta gäller speciellt brott med relativt låga tal. Ett sådant brott är t. ex. mord, för vilket antalet i första instans sakfällda utgjorde i Finland år 1925 35 och år 1926 26, varvid de personer, vilkas brott begåtts under upprorstiden icke medräknats. Fördelas nu dessa tal enligt ålder i t. ex. 10 grupper under tvenne år, bliva talen så små, att inga slutsatser om mördarnas ålder kunna göras.

Men detta kan avhjälpas. Om observationerna utsträckas att gälla en 5- eller 10-års period, eller möjligen en ännu längre tidsperiod, bliva talen betydligt större, de tillfälliga faktorerna förlora i betydelse och de rätta konturerna börja skönjas.

Vi övergå nu till det senare fallet, då specialuppgifterna icke gälla samtliga åtalade eller sakfällda, utan blott en del av dem, såsom t. ex. i Finland under tidigare år, de till döds- eller tukthusstraff dömda. Även i detta fall är det möjligt, genom användande av tillräckligt långa tidsperioder, att erhålla tal, som i huvudsak äro representativa för hela brottslingskontingenten.

Vad ovan anförts beträffande specialuppgifterna om åtalade eller sakfällda personer, kan även i stort sett tillämpas på de specialuppgifter, som gälla brottslingar, vilka kommit att undergå tukthus- och fängelsestraff. Såvida brottet är av den art, att detsamma enligt lag är belagt endast med frihetsstraff, kommer även den överväldigande delen av de dömda att undergå straffet⁴⁴). Men även i fall att å brottet kan följa annat straff än frihetens förlust, kunna genom användande av tillräckligt långa tidsperioder, per-

⁴⁴) Sammansättningen är visserligen icke fullt densamma, emedan statistiken angående de sakfällda baserar sig på dom i första instans, medan åter fangstatistiken endast kan meddela uppgifter om den, som kommit att undergå straff på grund av slutlig dom. Därjämte bortfalla de villkorligt dömda, som icke förverkat sin rätt til anstånd med straffverkställigheten. Men dessa omständigheter kunna icke i högre grad verka på slutresultatet.

sonaluppgifterna om fångar, som kommit att undergå ovillkorligt frihetsstraff, med framgång anlitas för samma ändamål som motsvarande uppgifter angående åtalade eller sakfällda.

Specialuppgifterna om brott, vilkas tendens kriminalstatistiken icke kan påvisa. Kanna dessa specialuppgifter giva en riktig bild av förhållandena inom »delinquenza reale«?

Ifall specialuppgifterna gälla samtliga åtalade eller sakfällda, är detta möjligt, under förutsättning, att uppgifterna hänföra sig till längre tidsperioder och att talen i sig själva äro så stora, att tillfälligheterna utjämnas.

Men ifall uppgifterna icke omfatta samtliga åtalade eller sakfällda, utan endast en del av dem, kunna specialuppgifterna då tillmätas något bevisvärde? Detta är fallet endast då, när dessa omfatta en betydande del av de åtalade eller sakfällda samt då talen gälla en längre tidsperiod och äro tillräckligt stora. Detta gäller även specialuppgifterna angående fångar.

Ett exempel på brott av nämnda slag må anföras. Enligt förbudslagen i Finland är olovlig försäljning av alkoholhaltigt ämne belagt med böter, ifall brottet icke är yrkesmässigt eller itererat, i vilket fall fängelse dömes. Enligt min mening kunna specialuppgifterna angående de til fängelsestraff dömda belysa spritlangarkärens (dock icke storleverantörernas) verkliga sammansättning.

IV.

Kriminalstatistikens utvecklingsmöjligheter och gränser.

Betydelsen av en ändamålsenlig kriminalstatistik. Föregående undersökning har bekräftat riktigheten av *Hurwicz'* uttalande: »Unter allen Zweigen der Statistik ist die Lage der sogenannten Moralstatistik, insbesondere der Kriminalstatistik, wohl die ungünstigste; dies hat seinen

Grund darin, dass ausser den technischen Schwierigkeiten, mit denen jede Statistik zu kämpfen hat, die aber bei der Kriminalstatistik wiederum in besonderem Masse sich geltend machen, hier noch eine spezifische Schwierigkeit hinzukommt, nämlich die der Deutung, der Interpretation statistischer Daten«. ⁴⁵

Säkert är även, att en stor del av de anmärkningar som riktats mot kriminalstatistiken, skulle förlora sin udd, om de bristfälligheter, vilka icke förorsakas av kriminalstatistikens natur, utan av dess otillräckliga innehåll och bristfälliga sammansättning, skulle avhjälpas.

Så har undersökningen av möjligheterna att belysa brottslighetens nivå och tendens ådagalagt, att uppgifterna om brottens och brottslingarnas antal böra grunda sig på olikartade kriminalstatistiska källor. De kriminalstatistiska uppgifterna få icke enbart inskränka sig till uppgifter från domstolerna och straffanstalterna. Ett nödvändigt komplement utgör statistiken om brott, som kommit till polisens kännedom. Och som kontrollmaterial har dödsorsaksstatistiken såvitt angår brott mot liv sin stora betydelse. Kriminalstatistiken bör således omfatta alla dessa olika grenar av statistiken.

Men därjämte bör särskild vikt fästas vid indelningen. Den bör vara tillräckligt detaljerad och gärningsmannaskap, anstiftan, medhjälp och försök särskilt angivas. En noggrann geografisk indelning är även till nytta vid observationerna.

Vad sedan särskilt beträffar specialuppgifterna om brottslingarnas egenskaper och förhållanden m. m., utgöra de ett värdefullt material för kriminologiska undersökningar. Tillsvärdare äro de, som ovan framhållits, relativt knappa, men deras fullständigande stöter ej på större hinder. Man må endast erinra sig det vidlyftiga material, som i Belgien år-

⁴⁵) *Hurwicz, E.*, Zu den Streitfragen der Kriminalstatistik. Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 11. Jahrgang. April 1914 — März 1918. Heidelberg 1914—1918, s. 284.

ligen insamlas angående straffångar, som äro antingen recidivister eller dömda till minst tre månaders fängelsestraff. Engång utförligt statistiskt behandlade komma dessa uppgifter att bilda en enastående källa för kriminologiska undersökningar⁴⁶⁾.

Gränsen mellan massundersökning och undersökning av de enskilda fallen. Ju mångsidigare och mera detaljerade de ifrågavarande kriminalstatistiska specialuppgifterna bli, desto bättre. Men denna detaljering kan ej föras hur långt som helst. Kriminalstatistiken kan aldrig befatta sig annat än med grupper och kan således icke fördjupa sig i de enskilda fallen. En mängd uppgifter om den brottslige, såsom anatomiska och fysiologiska egenskaper samt sociala förhållanden kunna väl meddelas i sifferform, men däremot icke en ingående analys av den brottsliges sjäsliv. Gränsen för den statistiska observationen är uppnådd, undersökningen av de enskilda fallen begynner. Härvid kommer kriminalpsykologin till tillämpning och denna grundar sig främst på undersökningen av de enskilda fallen och isynnerhet är detta, för att använda *Wulffen's* terminologi fallet med den s. k. subjektiva kriminalpsykologin, vars uppgift är att under långvarig observation intränga i brottslingens sjäsl- och föreställningsliv⁴⁷⁾.

⁴⁶⁾ Se närm. *Verkko, V.*, »Hajanaisia piirteitä vankeinhoidosta ja rikollisten tutkimisesta Belgiassa» (Spridda drag ur fångvården och undersökningen av de brottsliga i Belgien) *Tidsskriften »Vankeinhoito»* 1927 s. 217—221. På detta material baserade undersökningar angående brottslingarnas anatomiska och fysiologiska egenskaper ha redan blivit publicerade, jmf. Dr. *Verwaeck*, *La taille chez les délinquants en Belgique*. Bruxelles 1921. *Densamme, Le poids corporel des délinquants belges*. Bruxelles 1921.

I England verkställdes under åren 1905—1911 en ingående undersökning om fångarnas egenskaper. Dess betydande resultat ingå i ledarens av dessa undersökningar dr. *Charles Goring's* vidlyftiga arbete »*The English Convict*«. London 1913.

⁴⁷⁾ *Wulffen, Erich*, *Kriminalpsychologie, Psychologie des Täters*. Berlin, 1926, s. 11.

Kriminalpsykologin och kriminalstatistiken. Kriminalpsykologin har oaktat denna vetenskapsgren ännu är ganska ung, uppnått betydande resultat och dess utvecklingsmöjligheter äro stora⁴⁸.

Men tyvärr har även den sina brister. Studiet av de enskilda brottslingarnas sjäsliv stöter nämligen på stora svårigheter. Ett inträngande i en annan främmande persons sjäsliv erfordrar en förmåga, som få personer äro i besittning av. Även den skickligaste kriminalpsykolog kan råka ut för misstag.

Men för det andra är det svårt att veta, huruvida det hos en brottsling finnes något psykologiskt typiskt, som återfinnes hos andra personer, som begått ett liknande brott. Sälunda påpekar *Andreas Bjerre* i sitt arbete »Bidrag till mordets psykologi«, att det i detta brotts psykologi är omöjligt att finna något typiskt. I de sex mordfall han i sitt nämnda arbete undersökt, har brottet i varje fall framvuxit ur en olika psykologisk grund⁴⁹).

Någon antagonism bör icke få råda mellan kriminalpsykologin och kriminalstatistiken. Tvärtom ligger det i sakens natur, att dessa bägge intill varandra gränsande forskningsgrenar draga nytta av varandras resultat. Ett bevis härpå utgör följande fall.

År 1915 inträffade i Finland en fenomenal minskning i antalet för viljadråp samt misshandel med dödlig påföljd

⁴⁸) Den kriminalpsykologiska forskningen kommer sannolikt att draga stor nytta av de observationer angående sambandet mellan människans kroppsbyggnad och karaktär, som *Kretschmer* för några år sedan publicerat, se *Kretschmer, Ernst, Körperbau und Charakter, 1922*, på svenska Kroppsbyggnaden och karaktären, Helsingfors 1926.

⁴⁹) *Bjerre, Andreas, Bidrag till mordets psykologi, Stockholm 1925*, s. 5 och 6.

Beträffande viljadråp och misshandel med dödlig påföljd eller utan är däremot det antagandet nära, att största delen av dessa brott utveckla sig från liknande psykologisk grund. Det finnes mycket gemensamt i utlösningprocessen hos dessa brott.

sakfällda. En egendomlig kontrast härtill bildade den omständigheten, att antalet sakfällda för mord förblev i huvudsak oförändrat. Huru kan denna företeelse förklaras?

Man vet att tillgången på alkohol var under världskrigets början i Finland synnerligen knapp och att landsorten blev nästan helt och hållet torrlagd. Och då man vet, vilken inverkan alkoholen har på misshandelsbrotten med dödlig utgång och även på viljadråpen, förklaras företeelsen härav till en del. Men tydligt är, att även en annan faktor härvid hade sin verkan, nämligen fruktan. Krigstillstånd rädde i landet och slagsbultarne hade intagits av fruktan att krigslagar och »kort process« skulle tillämpas på dem. Slidknivar och skjutvapen kvarlämnades i hemmet och våldsdåden uteblevo. Här har vi således förklaringen på, varför viljadråpen, misshandelsbrotten och slagsmålen med dödlig utgång minskades.

Men varför minskades icke antalet sakfällda för mord? Detta är delvis beroende av mordets karaktär. Mordet är ett överlagt, med berätt mod utfört brott, det saknar det moment av överilning, som är betecknande t. ex. för viljadråp. Sålunda spelar alkoholen en synnerligen obetydlig roll vid mord. Men varför hade fruktan för krigslagarna samt för dödsstraffets eventuella tillämpande ingen inverkan på mördarna? Saken kan förklaras genom de resultat som uppnåtts av kriminalpsykologin. De undersökningar av mördarnas sjäsliv, som utförts, tyda på att den brottslige vid planläggandet av brottet handlar under inflytande av något slags vanföreställning samt lämnar en mängd viktiga omständigheter obeaktade och förövrigt i de flesta fall är så övertygad om framgång i sitt förehavande, att han alls ej räknar med möjligheten av en eventuell upptäckt.⁵⁰⁾

Såsom synes, komplettera kriminalstatistiken och kriminalpsykologin i detta fall varandra på ett slående sätt.

⁵⁰⁾ Jmf. *Verkko, V.*, »Om dödsstraffets verkningar ifråga om mord«, Nordisk Tidsskrift for Strafferet, Köpenhamn 1928, s. 170-173.

Det svenska förslaget till steriliseringslag jämfte några reflexioner i ämnet.

Av Professor ALFRED PETREN, Uppsala.

I Sverige blev steriliseringsfrågan aktuell genom en vid 1922 års riksdag väckt motion med begäran om utredning i frågan. Denna motion stödde sig på den nya giftermålsbalkens bestämmelser om äktenskapsförbud. Stadgandena härom äro följande:

Äktenskap får ej ingås av den, som är sinnessjuk eller sinnesslö (aandssvag). Den, som inom de tre sista åren varit sinnessjuk, skall, för att kunna få lysning till äktenskap, med läkarintyg styrka, att sinnessjukdom icke mera kan hos honom påvisas. Och slutligen får den, som är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker, icke ingå äktenskap, med mindre Konungen finner skäligen tillåta äktenskapet.

Av motiverna till lagen framgår, att man ansett dispens framförallt böra ifrågakomma i sådant fall, där äktenskapet uppenbarligen måste bli barnlöst.

Motionens tankegång var nu denna. Införandet av äktenskapsförbud mot personer av rashygieniska och sociala skäl innebär givetvis, att syftet med förbudet varit, att personerna ifråga icke skola fortplanta sig, men något hinder härför utgör icke äktenskapsförbudet, då de, mot vilka det är riktat, hava möjlighet att utan legal äktenskaplig förbindelse skaffa barn till världen. Och det ligger i sakens natur, att psykiskt defekta individer härvid icke känna något ansvar. Framförallt hade motionen avseende å de sinnesslöa, vilka ju icke sällan äro behärskade av ett

starkt driftliv, så att deras fortplantning icke kan med säkerhet förhindras, med mindre de antingen äro intagna å slutet anstalt eller bli steriliserade, varför det förordades, att utskrivning från sinnesslöanstalt borde föregås av sterilisering. Utgångspunkten var sålunda den, att det — alldeles fränsett avkommans beskaffenhet — från social synpunkt måste anses olämpligt, att sinnesslöa fortplanta sig, enär de icke lämpa sig för att uppfostra barn och i allmänhet också sakna förmågan att försörja sig. Av samma skäl förordades i motionen sterilisering av kroniskt sinnessjuk före utskrivningen från sinnessjukhus, därest det eljest kunde anses vara någon fara för att han avlade barn. Vad åter beträffar fallandesjuka, som äro psykiskt normala, dikterades kravet på att sådan, därest det för erhållande av dispens från äktenspapsförbudet vore erforderligt, skulle äga rätt att låta sterilisera sig, av den humanitära synpunkten, att han ej borde vara utesluten från möjligheten att bilda eget hem. Då läkarna i allmänhet icke torde anse sig berättigade att verkställa sterilisering av annan indikation än rent medicinsk — det är sålunda endast helt undantagsvis som sterilisering av sinnesslöa i vårt land blivit företagen — ansågs införandet av reglerande bestämmelser på området vara erforderligt.

Riksdagen anslöt sig helt och hållet till de i motionen anförda synpunkterna och beslöt enhälligt en skrivelse med hemställan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, under vilka förutsättningar och i vilken ordning sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka må kunna företagas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Denna riksdagsskrivelse remitterades bl. a. till medicinalstyrelsen. I det beaktansvärda yttrande, som denna sjukvårdsväsendets högsta myndighet avgav i ärendet, betonades att det icke torde vara lämpligt eller möjligt att för närvarande lägga rasbiologiska fakta och endast sådana till grund för en lagstiftning på området, då vårt vetande

angående ärftlighetens betydelse för avkomman till de sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka ännu är allt för ofullkomligt. Däremot ansåg medicinalstyrelsen, att tiden nu kunde vara mogen för att man även i vårt land — liksom flerstädes i utlandet skett — på allvar upptog frågan om sterilisering av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka i fall, då starka humanitära skäl härför föreläge.

Det förslag till steriliseringslag, som därpå blev utarbetat av särskilt tillkallade sakkunniga och förra året framlades (Statens offentliga utredningar 1929: 14, Socialdepartementet), är emmellertid i huvudsak byggt på rasbiologisk grund. Enligt detta lagförslag skulle det nämligen kunna tillåtas utföra sterilisering dels å den, beträffande vilken grundad anledning finnes antaga, att han skall komma att till sina barn överföra sinnessjukdom, sinnesslöshet eller fallandesot — han må själv vara psykiskt frisk eller icke — dels ock å sinnessjuk, sinnesslö eller fallandesjuk, som är varaktigt ur stånd att handhava vårdsnaden om sina barn, därest skäl finnes för antagandet, att den psykiska rubbningen är ärftlig. Av motiveringen till lagförslaget framgår, att de anförda formuleringarna skola tolkas så, att det för företagande av sterilisering icke skulle behöva fordras samma grad av sannolikhet för överförande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller fallandesot till avkomman, när fråga är om en sinnessjuk, sinnesslö eller fallandesjuk, vilken är varaktigt olämplig för föräldrakallet, som då fråga är om annan person. Lagförslaget medger sålunda att, när fråga är om psykiskt sjuka eller defekta individer, som äro varaktigt ur stånd att handhava vårdsnaden om sina barn, får den sociala motiveringen för sterilisering utgöra ett komplement till de ärftlighetsteoretiska skälen. Men saknas alla ärftlighetsindikationer, medgiver lagförslaget icke under några förhållanden sterilisering.

Liksom det finnes sinnesslöhet (aandssvagheid), vartill or-

saken varit en annan än ärftligt påbrå (exempelvis en under något av de första levnadsåren genomgången akut infektionssjukdom), finnes det ju också former av sinnessjukdom, som icke stå på ärftlig grund. Så är t. ex. fallet med dementia paralytica och andra psykoser, som förorsakas av syfilis-smittan. Sedan ympning med malaria införts som behandlingsmetod vid dementia paralytica, bli de härav lidande mycket ofta så förbättrade, att de icke i fortsättningen behöva vård å sinnessjukhus utan kunna återvända till sin familj. Lagförslaget innehåller alltså ett bestämt förbud att före utskrivningen sterilisera en sådan defektläkt paralytiker till förhindrande av att en fortsatt äktenskaplig sammanlevnad får några följder, liksom det också helt förbjuder sterilisering i varje fall av sinnesslöhet, där denna uppenbarligen icke är endogent betingad.

Befogenheten att förelaga sterilisering av psykiskt defekta blir emellertid ytterligare i hög grad inskränkt genom en efterföljande bestämmelse, att ingen må steriliseras, som ej med insikt om åtgärdens innebörd samtyckt därtill. Även om det från rashygienisk synpunkt skulle vara fullt indicerat att verkställa sterilisering å en obotligt sinnessjuk eller å en sinnesslö (aandssvag), skulle sålunda på grund av nämnda stadgande detta ingrepp icke få företagas, därest den sinnessjuke eller sinnesslöes psykiska defekt är så stor, att han icke förmår att fatta åtgärdens innebörd. Av motiveringen till lagförslaget framgår, att man utgått ifrån, att individer med så stor själslig defekt, att de äro helt oförmögna att förstå steriliseringsförfarandets natur och följder, så gott som alltid vore i behov av stadigvarande anstaltsvård.

Emellertid är det ju för dem, som syssla med sinnessjuk- och sinnesslöevård, ett välkänt förhållande, att någon viss intellektuell nivå icke utgör gränslinien mellan dem, som behöva anstaltsvård, och dem, som kunna vårdas eller under tillsyn vistas utanför anstalt, utan att defekter i känslö- och viljelivet ofta kunna göra anstaltsvård i hög

grad av behovet påkallad, även där den intellektuella defekten är mindre framträdande. Vad särskilt de sinnesslöa beträffar, å vilka riksdagsskrivelsen ifråga — som nämnts — framför allt tog sikte, finnes det just bland de relativt högre stående kvinnliga sinnesslöa många, som hava en så stark sexualdrift, att de helt och hållet förfalla till sedelöst liv, därest icke detta förhindras genom deras intagande å slutan anstalt. Det förhållandet, att dylika imbecilla kvinnors själsliv eventuellt är så pass utvecklat, att de förstå, att de efter en steriliseringsoperation kunna öva sexuellt umgänge utan att behöva riskera havandeskap, kan ju icke vara någon anledning till att sterilisera dem och därefter låta dem leva fritt ute i samhället. Ty sinnesslöa med asociala tendenser böra under alla förhållanden vara omhändertagna å slutan anstalt. Sinnesslösa, som stå så lågt i intellektuellt hänseende, att de icke kunna bibringas någon klar uppfattning om steriliseringens innebörd, sakna däremot ofla all aktivitet i sexuellt hänseende och kunna därför, om icke deras tillstånd eljest indicerar anstaltsvård, utan olägenhet vårdas utanför slutan anstalt, därvid emellertid, när fråga är om sinnesslöa av kvinnkön, sterilisering kan vara en lämplig säkerhetsåtgärd, då sinnesslöa i allmänhet äro mycket lättledda och därför av mindre nogräknande personer kunna förledas till otukt, även om de själva icke have några tendenser i sådan riktning. Fattigvårdskonsulenternas rapporter innehålla ju många exempel på, hurusom å våra fattigvårdsanstalter befintliga sinnesslöa kvinnor föda det ena barnet efter det andra, avlade av därstädes intagna manliga understödstagare eller av alkoholister och luffare och dylika mindervärdiga individer, som uppsökt dem.

Förklaringen till stadgandet, att ingen må steriliseras, som ej med insikt om åtgärdens innebörd samtyckt därtill, torde vara att finna i det därmed sammanbundna stadgandet, att ingen må steriliseras mot sitt nekande eller motstånd. Emellertid synes mig förstnämnda bestämmelse icke vara någon nödvändig konsekvens av sistnämnda stadgande. Ty

det förhåller sig otvivelaktigt så, som Uppsala medicinska fakultet i sitt yttrande över lagförslaget på denna punkt anfört, nämligen att en psykiskt defekt av den, som har vård om honom, ofta torde förmås att underkasta sig en operation, även om han icke klart kan fatta dess innebörd. Att föreskriva att sterilisering ej får företagas å en sinnesslö utan dennes formella samtycke, ter sig i själva verket mycket egendomligt för den, som vet, huru ofta det kan inträffa, att en dylik individ med mera begränsade förståndsgåvor svarar omväxlande »ja» eller »nej» på en fråga, alltefter som frågan lägges. I och för sig förefaller det också ganska egendomligt, att en åtgärds laglighet med avseende å en person, som saknar rättslig handlingsförmåga, skall vara beroende av dennes själsyttringar. Något sådant ifrågasattes icke heller av riksdagen uti dess ovannämnda skrivelse, utan uttalades däri den uppfattningen, att samtycket borde lämnas icke av den psykiskt defekte själv utan i stället av förmyndaren, närmaste anhörige eller vederbörande kommunala myndighet. I samma riktning gick också medicinalstyrelsens yttrande över denna riksdagsskrivelse. I detta anfördes nämligen, att när den individ, som skulle vara föremål för sterilisering, saknade förmåga att taga ståndpunkt i saken, borde villkoret för åtgärden vara, att de, som närmast företräda honom, uttryckte sin anslutning till densamma — som synes alldeles samma princip som återfinnes i både den danska lagen och det finska lagförslaget i ämnet.

Det är icke endast den nu avhandlade bestämmelsen i lagförslaget, som erhållit en sådan avfattning, att den passar blott, när fråga är om psykiskt frisk person. Detsamma gäller om ett i samma paragraf intaget stadgande, att »sterilisering må ej äga rum å den, som ej uppnått den för äktenskaps ingående stadgade lägsta åldern, med mindre särskilda skäl därtill äro». Som skäl för detta stadgande anföres i motiveringen följande:

Utgår man, som de sakkunniga gjort, från den grundsatsen, att endast den bör kunna steriliseras, som fullt frivilligt underkastar

sig åtgärden, torde det vara tydligt, att sterilisering icke bör få verkställas utan att full klarhet vunnits därom, icke blott att samtycke givits till åtgärden, utan även att samtycke givits med full insikt om operationens beskaffenhet och följder. Det villkoret måste därför uppställas, att den, vilkens sterilisering är i fråga, uppnått den mognad, att han kan rätt uppfatta och bedöma vad förlusten av fortplantningsförmågan innebär för hela hans framtida levnadsförhållande. Den grad av mognad, som härför kräves, torde närmast vara jämförlig med den, som fordras för bedömandet av frågan om äktenskaps ingående och valet av make«.

Anläggandet av här anförda synpunkt är ju alldeles i sin ordning, när fråga är om psykiskt friska personer, vilka äga rätt att ingå äktenskap. Däremot låter hela detta resonemang, tillämpat på sinnessjuka och sinnesslöa, för vilka äktenskapsförbud gäller, mycket egendomligt. I den fortsatta motiveringen till ifrågasvarande stadgande anföres visserligen som skäl till det i det samma förekommande dispensmedgivandet, att en förlidssterilisering torde kunna vara påkallad, då fråga är om vissa former av sinnesslöhet och sinnessjukdom, beträffande vilka skälig förhoppning om tillfrisknande saknas. Men givetvis finnes alltid »särskilda skäl« att bortse från äktenskapsåldern i fråga om obottligt sinnessjuka och från barndomen sinnesslöa. Vad de sistnämnda beträffar är ju, om syftet med äktenskapsförbudet skall nås, den rätta tidpunkten för sterilisering pubertetens inträde eller i fråga om sinnesslöa, vilka som barn intagits i sinnesslöanstalt men vilkas utskrivning efter den vuxna ålderns inträde ifrågasättes, tidpunkten för utskrivningen. Det är sålunda helt andra synpunkter, som här böra göra sig gällande, när fråga är om obottligt sinnessjuka och sinnesslöa, än då fråga är om psykiskt normala individer, för vilka fortplantningen är en normal uppgift.

Under det att riksdagen i sin skrivelse begärde utarbetandet av en steriliseringslag, som anslöt sig till bestämmelserna om äktenskapsförbud, har det framlagda förslaget — som synes — alls icke blivit byggt på denna grund, i det

att sterilisering enligt förslaget icke skulle vara tillåtet å en mängd individer, för vilka äktenskapsförbud gäller. Likväl hava de sakkunniga i motiveringen själva anfört, att det icke torde kunna bestridas, att jämväl sociala och etiska skäl tala mot äktenskap mellan personer, av vilka endera eller båda äro behäftade med fallandesot, sinnessjukdom eller sinnesslöhet. Med minst lika mycken fog kan det väl då göras gällande, att dylika psykiskt defekta individer av sociala och etiska skäl icke böra föda barn. Men konsekvensen av en sådan ståndpunkt är ju, att sterilisering i dylika fall borde vara tillåten, alldeles oberoende av avkommans eventuella beskaffenhet.

Uti riksdagens skrivelse i ämnet förutsattes närmare föreskrifter rörande bestämmanderätten till och sättet för steriliseringsoperationens utförande. I dessa hänseenden innehåller lagförslaget följande.

Tillstånd till sterilisering skall i varje enskilt fall meddelas av medicinalstyrelsen, till vilken myndighet sålunda den, som vill, att sterilisering å honom skall företagas, har att göra ansökan. För den, som är intagen å allmän anstalt må ansökan dock göras av anstaltens föreståndare och för underårig (= en person under 21 år) av den, som har vårdnaden om honom. Detsamma gäller om förmyndare för den, som på grund av rubbning i själsverksamheten eller stadigvarande missbruk av rusgivande medel är ur stånd att vårda sig själv. Ansökningen skall ske skriftligen och vara åtföljd av prästbevis rörande den, åtgärden avser, intyg av anförvant, make eller andra rörande de omständigheter, som äro av betydelse för bedömandet, om sådant fall är för handen, att sterilisering må äga rum, samt intyg av legitimerad läkare angående verkställd undersökning av den, vilken ansökningen avser. Detta läkarbetyg skall även innehålla bevis därom, att denne av läkaren upplysts om åtgärdens innebörd och följer samt med insikt därom samtyckt till åtgärden. (Jämför det ovan sagda).

Emellertid är det särskilt stadgat, att sterilisering icke får äga rum å sinnessjuk, där skälig förhoppning om hans tillfrisknande finnes. Detta stadgande innebär alltså, att personer, som lida av periodisk sinnessjukdom, icke få steriliseras under en sjukdomsperiod. Häremot kan ju icke vara något att erinra, då det väl får anses riktigt, att en sådan person endast under en tid, då han är psykiskt frisk, får avgöra, om han i rashygieniskt syfte vill bli steriliserad. (Sådan psykos står i regel på ärftlig grund).

Beslut om tillstånd skall utfärdas skriftligen och skall i beslutet även angivas den tid, för vilken tillståndet gäller. Över sådant beslut får klagan ej föras. Beträffande verkställandet av steriliseringen innehåller förslaget den bestämmelsen, att den får ske endast å lasarett eller sjukstuga av där anställd läkare, och skall läkaren om verkställd sterilisering och vad därvid förekommit ofördröjligen insända meddelande till medicinalstyrelsen.

Beträffande steriliseringsmetod innehåller lagförslaget den bestämmelsen, att sterilisering må ske »endast genom ingrepp av sådant slag, att i allmänhet skada till hälsan ej är därmed förenad«. Därav följer att kastration, d. v. s. borttagandet av könskörtlarna — vilket enligt den danska lagen eventuellt skall kunna komma ifråga beträffande sedlighetsförbrytare — icke tillåtes, enär organismen därav lider skada. Könskörtlarna hava nämligen icke endast till uppgift att producera de könsceller, sädeskroppar resp. ägg, som äro nödvändiga för uppkomsten av en ny individ, utan hava även en inresekretorisk uppgift och äro därför, liksom andra endokrina körtlar, av betydelse för det allmänna välbefinnandet. Enligt det svenska lagförslaget är sålunda endast den steriliseringsmetod, som består uti borttagandet av ett stycke av sädesledarna hos mannen (angiektomi) och ett stycke av äggledarna hos kvinnan (salpingektomi) tillåten. Denna operation upphäver nämligen den ena funktionen hos könskörtlarna, nämligen produktionen av sädeskroppar resp. ägg, utan att åstadkomma

någon rubbning i organens inreskretoriska verksamhet med därav följande skadliga effekt på den kroppsliga och själsliga hälsan.

Till sist må nämnas, att i lagförslaget icke finnas några bestämmelser rörande sterilisering av rent medicinsk indikation, då sådan på grund av allmänna rättsgrunder anses vara tillåten, alldeles som det är en oskriven lag, att avbrytande av havandeskap är tillåtet, när det sker för att rädda kvinnans liv eller hälsa.

Som av den här lämnade redogörelsen torde framgå, är det hos oss framlagda förslaget till steriliseringslag vida mer restriktivt än vad riksdagen uti sin skrivelse i ämnet ifrågasatte. Under förutsättning att förslaget utvidgas i enlighet med däri anförda synpunkter, så att sterilisering av obotligt sinnessjuka och sinnesslöa (aandssvaga) blir tillåtet av enbart social indikation och även utan formligt samtycke av den psykiskt defekte i fråga själv — men också endast under denna förutsättning torde lagen kunna medföra åsyftat gagn.
